

Регіональна організація СРУСР у Свиднику в часи змін

Шановні читачі газети «Нове життя», любі друзі!

Насамперед щиро вітаю всіх з початком весни і бажаю всім нам здоров'я, терпіння, покори, щоб ця весна стала весною ПЕРЕМОГИ і довгоочікуваної СВОБОДИ.

Дозвольте вам представити одну із шести складових організації Союзу русинів-українців СР – регіональну організацію у Свиднику, яка охоплює Свидницький і Стропківський регіони. Діяльність будь-якої

«ДУМКА» під керівництвом Евеліни Гват. Регіональна організація плідно співпрацює зі СНМ – Музеєм української культури у Свиднику (директор Я. Дзюганік, член Президії ЦР СРУСР), Піддуляньським освітнім осередком у Свиднику (директорка М. Пайзінькова), адміністрацією: міста Свидник (приматорка М. Іванцова), села Шариське Чорне (староста А. Бувалич), села Вапеник (староста Я. Крайкович), громадськими організаціями: Русько-українська ініціати-

в цих акцій вимагає чималих зусиль, але результатом завжди було насичене багатством жанрів культурне життя регіону. У 2020 році через пандемію коронавірусу, довготриваючих локдаунів наша культурна робота, на жаль, проводилась не за планом, а по ситуації.

Перше, що нам вдалося на початку 2020 року: ми провели вітальну програму до ювілеїв наших активісток Анни Ванько та Ольги Урам, прекрасних декламаторок, авторок сценаріїв, учасниць багатьох літературних програм. Директор СНМ – МУК люб'язно надав простори музею для діяльності Клубу декламаторок і нашої організації для проведення культурних програм, урочистостей, засідань тощо. Анна Ванько є ще кореспондентом українських радіограм, довгі роки вела програму фестивалю у Свиднику, «Маковицьку струну», «Не забудь свою коліску», одна із засновниць і керівник Клубу художнього слова, членка Центральної ради СРУСР та колишня членка Президії. В урочистій і приятельській обстановці ювілярки були нагороджені золотими медалями СРУСР за довгорічну діяльність на ниві нашої культури.

Активно розпочалась підготовка жінок-декламаторок до конкурсного огляду з художнього читання

▲ Вітальна програма до ювілеїв Анни Ванько та Ольги Урам, 2020 р.

структури залежить тільки і тільки від людей, які в ній знаходяться. А діяльність нашої громадської організації тримається на людях особливих, відданих, які розділяють духовні цінності, неповторні культурні надбання наших предків і буквально борються за їх збереження. Долучення в 2015 році до нас стропківчан стало позитивним явищем, значно посилило організацію, підняло рівень її діяльності і статус. Лідери стропківчан Анна Кнежова та Ярослав Крайкович, фольклористи серцем і душею, ведуть активну методичну роботу серед самодіяльних фольклорних груп – «Ольшавчанка», «Краснобрідчанка», «Ольшаван», «Свидничанка», «Свидницькі гелігонкари», що існують в наших містах і селах. Також шиють прекрасні автентичні народні строї, дотримуючись оригіналу крою і вишивки того чи іншого села. Під керівництвом Анни Кнежової працює самодіяльна фольклорна група «Стропківчани». Також активно займаються з молоддю, готуючи учасників на конкурс «Маковицька струна», Свято культури русинів-українців Словаччини та інші фольклорно-етнографічні програми на основі наших звичаїв та обрядів. Анна Кнежова є художнім керівником молодіжного фольклорного ансамблю «СТРОПКОВЧАН», виступи якого вражають високим професіоналізмом, рівнем хореографії, технікою танцю і постановкою номерів, різноманітністю і багатством народних стрів, чудовою музикою і прекрасним співом молодих талановитих людей.

При нашій регіональній організації і СНМ – МУК діє жіночий Клуб декламаторок поезії і прози, започаткував свою діяльність театр-студія

ва, Ямаро, Стропек.

Основою наших спільних починань являється комунікація, постійні зустрічі формальні і неформальні, бесіди, святкування, все те, що зближає людей, створює приятельську атмосферу, в якій можна спілкуватись, творити, радуватись, переживати, ділитись емоціями та інше. Цього всього нас позбавив рік пандемії, рік надії і безнадії, який паралізував наше життя, в тому числі і культурне. Діяльність СРУСР в цілому має свою багату історію, має створено чимало культурних акцій, на котрих виросло не одне покоління людей і якими маємо право гордитись.

Свою діяльність організація щорічно планує. До календарних акцій входять вже традиційні культурні акції, це, в першу чергу, Свято культури русинів-українців Словаччини у Свиднику; регіональне коло конкурсу народних пісень «Маковицька струна»; літературно-музична програма «Березнева стежка до Тараса Шевченка»; підготовка учасниць до конкурсу «Струни серця» ім. Ірини Невіцької; туристичний похід «Стежками Олександра Павловича»; «Не забудь свою коліску»; програми, присвячені визначним датам, а також особистостям, поетам, письменникам; фольклорні програми, пов'язані з народними обрядами і звичаями. Організація і реалізація

▲ Учасниці туристичного походу «Стежками Олександра Павловича», 2020 р.

«Струни серця» ім. Ірини Невіцької. У Пряшеві мав відбутись його 30-й ювілейний річник. Спільно з жіночою комісією ЦР СРУСР розраховували сценарій свята, продумували деталі. Оскільки в нас активно діє Клуб декламаторок поезії і прози, тому «Струни серця» мають у свідничанок особливе місце, це справжнє свято нашого рідного СЛОВА. На протязі останніх 10 років в конкурсі найбільше брало участь декламаторок саме з нашої організації, від 10 до 15 жінок різного віку і різної освіти. Але ситуація з коронавірусом стрімко погіршувалась. З певною надією на покращення ми декілька разів міняли термін проведення конкурсу, передзвонювалися з жінками, обговорювали, домовлялись. На жаль, провести ювілейне свято не вдалось. Особливо прикро і гірко це усвідомлюємо тепер, коли отримали сумну вістку про смерть Зузани Ганулецької, людини, котра зродила ідею конкурсу, започаткувала його проведення, була його серцем і душею. Низький уклін Вам, дорога Зузано Томашівно, блаженний спокій і вічна пам'ять. Щирі співчуття родині.

Слідкуючи і аналізуючи ситуацію коло пандемії коронавірусу, приходило усвідомлення безпорадності. Стало очевидним неможливість проведення будь-якої культурної акції, тим більше, що скасовувались спортивні і культурні акції світового рівня. Але оскільки ми не знали, що нас чекає, то продовжувала живити надія на краще і було прийняте рішення

(Продовження на 3 стор.)

9-го березня 1814 року народився Тарас Шевченко, а 10-го березня 1861 року його не стало серед живих. Ранком о 5-й годині 30 хвилин Шевченко відчув, ніби йому полегшало. Біля п'ятої години він попросив Михайла Лазаревського, щоб його присутній слуга зробив чай. Шевченко випив його із

тою і поетичною грацією вислову. Були се немов народні пісні...»

Для українського народу, насправді, поет став місіонером вже від появи своїх перших поетичних творів. Ними він спрямував свій народ та інші поневолені народи до боротьби за привернення віри в її перемогу. Йому, й зокрема

Тарас Шевченко і його велич

Тарас Шевченко

сливками, і сказав слугові: «Я піду вниз». Тарас, спускаючись сходами до майстерні, йойкнув, і упав. Нашого величезного поета і художника взяла смерть у свої обійми.

По ньому залишилося животворяще слово, слово, що діє ще й тепер, у нашому часі, у нашому просторі й у нашій долі. У цьому слові кожноразом ожив поет: «...Воскресну я, Воскресну нині ради їх, Людей закованих моїх...». Серед плеяди високобдарованих людей винятковим почуттям гуманності були ті, які усе своє життя посвятили служінню ідеалові правди. Тож і наш Шевченко серед них займає почесне місце як великий гуманіст і як апостол правди. Така оцінка Шевченка не наповнена пафосом, а радше щирою істиною, яка впливає не тільки із його ним написаних поетичних творів, але і з його особистого життя.

Шевченка вважаємо творцем полум'яних думок і слів, написаних ним, а також їх оборонцем та страдником за них. Шевченка називаємо ще й апостолом науки, бо його слово сильно не тільки силою свого ідейного змісту, але й тим, що було написане під звуки кайданів, які кілька разів брязкотили на руках поета. Мабуть, і через таку прикру його долю, його колючий терновий вінець, покладений на голову Шевченка, зробили з нього велику людину – безсмертну. Може, він ще за свого життя не мав уяви, що саме він стане тим апостолом правди і науки, передусім для українського народу, а згодом і для інших народів, якщо його ідеї розійдуться поза межі України. Ми тепер є свідками того, що вони розійшлися по широкому світі. Свідчить про це творчість поета, написана рідною мовою, яка набула світового значення. Шевченків «Кобзар» величаво залунав багатьма мовами світу і став високою піснею свободи, який також розбуджував до життя національну свідомість не тільки українців, але і народи інших національностей. Недаремно Іван Франко про «Кобзар» написав, «...що це маленька книжечка відразу відкрила немов новий світ поезії, вибухла мов джерело чистої, холодної води, зяяніла невідомою досі в українським письменстві ясністю, просто-

кавказькому, подав вказівки, констатуючи: «Борітеся, поборете, Вам Бог помагає!...». До цих вказівок Шевченко сам прийшов на підставі спостережень тогочасного його життя. Сприяли йому в цьому власні аналізи історичних подій, засудивши Переяславські угоди між Україною і Московією 1654 року. Шевченко став сильною індивідуальністю, непохитною, не піддатливою, й то чому своїми добрими вчинками, передусім своїми словами, імпував своєму народові. Його постать визнав за свого національного проповідника увесь свідомий український народ, який вибрав собі шлях відновлення своєї держави, бо, як писав: «В своїй хаті, своя правда, і сила, і воля!...». Писав він, дорікаючи Богданові: «...Ой, Богдане, Богданочку! Якби була знала, у колісці б задушила, Під серцем приспала!...» («Розрита могила»). І недаремно Шевченко назвав Хмельницького «нерозумним сином», а то й «п'яним», бо присягнув на вірність російському цареві Олексію Михайловичу (1629-1676) – батькові Петра Першого.

Шевченко подорожував по містах і селах і по поміщицьких маєтках України влітку 1859 року і бачив на власні очі гноблення українського народу царським урядом, який ліквідував місцеве самоврядування, люто притишував національно-визвольний рух, перешкоджав у прагненні до створення української держави, проводив насильну політику русифікації й одночасно забороняв своїми багаточисленними указами розвиткові української мови і культури. Обіцянка Хмельницького «волею піддатися московському цареві православному», широко відкрила двері для московського насильства, яке відбувалося дуже криво за часів царя Петра Першого, а то й після нього аж до сьогоднішнього дня.

Свідками теперішньої боротьби українського народу проти червоної Москви ми є кожного дня. Елементарні людські права топчуться на нашій землі. Так постійно проводилося і за життя нашого Кобзаря, який надіявся, що прийде час, коли «...На оновленій землі Врага не буде супостата, А буде син і буде мати і будуть люде на землі...». Тарас Григорович Шевченко по-явився як національний пророк. У цьому нам не сумніватись і тільки вірити в те, що він був покликаний Господом для спасіння роду українського, а також для сповнення великої місії, яка ще не завершена.

Отож, відновимо свої молитви і спрямуємо їх до нашої України і молимо за неї Всевишнього так, як молився Тарас Шевченко: «...Тяжко жить в оковах! Встань же, Боже, поможи нам! Встань на ката знову!»

Павло ЛОПАТА,
Канада.

Фінансові пожертви

Редакція «Нового життя» вдячна за моральну і матеріальну підтримку читачів і прихильників газети.

На фонд газети «Нове життя» і діяльність СРУСР пожертвували:

Олена та Левко Довгович – 100 €

Пожертви на газету, на діяльність Союзу русинів-українців СР та Словацько-українського культурного та інформаційного центру можна надсилати на такий рахунок:

VÚB Prešov, číslo účtu: SK95 0200 0000 0000 0223 4572
Редакція.

Онлайн засідання Комісії СКУ з питань українського автохтонного населення

19 лютого 2021 р. відбулося перше засідання Комісії СКУ з питань українського автохтонного населення.

Засідання відбулося в онлайн форматі Zoom, в якому взяли участь члени Комісії СКУ: Віктор Бандурчин (Словаччина), Микола-Мирослав Петрецький (Румунія), Дмитро Лекарцев (Молдова), Григорій Купріянович (Польща), Віктор Місіюк (Білорусь) та гості: Віра Коник (Естонія), Павло Богдан (Словаччина), Богдан Райчинець (Чехія).

В рамках засідання Комісії СКУ було обговорено кілька пунктів, з яких найважливіший стосувався початку роботи над Концепцією /Аналізом актуального стану українських автохтонів в країнах їх-

нього проживання, з акцентом на пекучі проблеми та пропозиції їх вирішення.

Нагадаємо, що створення Комісії було ухвалено 5 жовтня 2019 р., коли шляхом телеконференції відбулося чергове засідання Ради директорів Світового Конгресу Українців (СКУ), на якому, зокрема, було ухвалено рішення щодо створення Комісії СКУ з питань автохтонних українців. Згодом Комісія була офіційно створена в лютому 2020 р.

Головою Комісії СКУ було обрано Віктора Бандурчина.

Основною метою створення Комісії СКУ є допомога українському автохтонному населенню в країнах Європи, де компактно проживають українські автохтони, з акцентом

обміну досвідом подолання сучасних труднощів та перешкод та акцентуації уваги на охорону та збереження національних, соціальних та культурних інтересів українських автохтонів.

Питання українських автохтонів стосується таких країн Європи, як Словаччина, Польща, Румунія, Молдова, Білорусь, Росія.

Дуже важливе питання стосується збереження етнічної ідентичності та розвитку культурно-національних традицій українського автохтонного населення як складової частини загальнодержавної культури в країнах їх проживання.

Слід згадати також цілеспрямовану деукраїнізацію та асиміляцію українських автохтонів, часто пов'язану із антиукраїнською політикою у зв'язку із відношенням урядів окремих країн до українських автохтонів, з акцентом популяризації, напр. штучно створеної «русинської» нацменшини та підтримування т. зв. «політичного русинізму», який вороже спрямований до України (стосується в основному Словаччини, частково також Польщі, Румунії, Сербії).

вб

Каміончани пригадують славних людей

Село Каміонка Старолубовнянського округу відоме довгорічними культурними традиціями, фольклорними фестивалями, але і славними людьми, які тут народилися, такими як правник Константин Мачик (1862 – 1938), церковні діячі Михайло Брадач (1740-1815) і Йосиф Кизак (1898-1966), але і музикант і культурно-освітній діяч Степан Бітнер (1913-1994), педагог Михайло Лихвар (1914-1965), громадський діяч – перший секретар ЦК КСУТ Степан Лихвар (1918-1982) та ін. Славним родоком Каміонки є теж педагог, науковець-дослідник Іван Лихвар, про якого вже можемо дочитатися і в Інтернеті і звідки ми поповнили наші відомості про нього.

Іван Лихвар народився в Каміонці 22.10.1933 р. Він закінчив Вищу господарську школу в Пряшеві, а пізніше Вищу сільськогосподарську школу (ВСГШ) в Нітрі (1957). Про його ерудицію свідчить і той факт, що він вже у 1996 році одержав звання професора у науковій галузі загальної зоотехніки, біотехнології виробництва та використання кормів та преміксів кормових добавок у харчованні тварин.

Здобувши вищу освіту, Іван Лихвар працював на дослідницькій станції селекції та розведення в Краловій при Сенці, згодом доцентом кафедри біотехнології та харчування тварин на Сільськогосподарському факультеті ВСГШ у Нітрі, пізніше керівником секції

біотехнології виробництва кормів в дослідному інституті кормів у Братиславі, а згодом став директором цього інституту (1990 – 2003).

За час роботи він розв'язав 114 науково-дослідних проектів, опублікував 91 індивідуальну наукову роботу, 79 колективних наукових праць, 51 фахову роботу та підготував 5 університетських підручників. За свою діяльність одержав багато нагород.

Помер 30 грудня 2013 року в Братиславі.

Регіональна рада СРУСР виїшла з ініціативою при організованні культурних акцій в Каміонці пригадати пам'ять славних уродженців села, в тому числі Івана Лихвара.

Анна БЕНЬО,
голова РР СРУСР,
Стара Любовня.

Про новини діяльності

Союзу русинів-українців Словацької Республіки, чим живе українська громада Словаччини можна довідатися, відкривши фейсбук чи веб-сторінки:

<https://www.facebook.com/rusiniukrajincislovenskejrepubliky/>
<https://www.ukrajinci.sk/index.html>
<https://zakarpatty.net.ua/>

Українську пресу Словаччини – журнали «Дукля», «Веселка» та газету «Нове життя» – можна читати за такою адресою:

4hvyliya.com/zmi.

Якщо в 1880 – 1910 роках у всіх 260 селах русинами себе вважала більшість населення (понад 50%), то у 2001 році з 260 досліджених населених пунктів лише 104 досягали межі 20% русинів та українців, узятих разом. Під час перепису населення 2011 року це число збільшилося на 124 (за рахунок збільшення сіл з русинським населенням), а 50-відсоткову межу перейшли 42 села. Нижче подаємо список сіл з понад 20-відсотковою кількістю русинів та українців, узятих разом. Цифри означають проценти: перша цифра – перепис 2001 року, друга – 2011-го (у разі, якщо в цьому переписі кількість не досягла 20 відсотків, то позначаємо рискою (–); жирним шрифтом – села з більш як 50-відсотковою перевагою русинів-українців під час одного або двох переписів).

У Бардіївському окрузі – 16 сіл: Андрийова: 29/–, Біловежа: –/24, Бехерів: 65/46, Вишній Тварожець: 51/48, Вишня Полянка: 46/53, Гутка: –/29, Липова: –/25, Лівів: –/21, Микулашова: 43/35, Нижня Полянка: 20/37, Ондавка: 35/50, Ортутова: –/35, Реґетівка: 57/–, Хмельова: 59/52, Шариське Чорне: 48/29, Ялинка: 34/32.

У Гуменському окрузі – 11 сіл: Вишня Яблінка: 48/60, Завада: 85/94, Зубне: –/26, Машківці: –/25, Нехваль-Полянка: 42/56, Нижня Яблінка: 22/–, Притуляни: 82/57, Рогожник: –/31, Рокити біля Гуменного: 24/35, Руська Кайна: 23/31, Руська Поруба: 67/71.

У Гельницькому окрузі – 1 село: Завадка: –/22. У Левоцькому окрузі – 1 село: Ториски: –/36.

У Меджилабірському окрузі – 23 села: Берестів: 72/–, Валентівці: 64/65, Вирава: 53/48, Волиця: 29/47, Габура: 67/72, Збійне: 32/42, Збудська Біла: 63/60, Калинів: 44/66, Красний Брід: 67/59, Меджилабірці: –/39, Нягів: 84/56, Олька: 59/53, Ольшинків: 78/63, Палота: 37/52, Радвань-над-Лабірцем: 24/29, Репів: 54/52, Рокитівці: 70/73, Рошківці: 20/59, Светлиці: 32/31, Суків: 42/54, Чабалівці: 44/34, Чабини: 53/69, Чертіжне: 67/96.

У Сабинівському окрузі – 1 село: Бабєривці: –/50.

У Свидницькому окрузі – 34 села: Белевіці: –/70, Бодружал: –/20, Ваґринь: 22/45, Валентик: 54/37, Вишній Комарник: 20/34, Вишній Миршів: 35/38, Вишній Орлик: 24/31, Вишня Писана: 55/59, Вишня Ялова: 58/42, Гавранець: 50/33, Добрслава: 34/44, Дубова: 37/46, Гунківці: –/32, Юркова Воля: –/41, Кечківці: 27/25, Корейці:

27/22, Крайне Чорне: 43/34, Крайня Бистра: 23/35, Крайня Порубка: 69/69, Куримка: 23/34, Медведже: 35/55, Мирроля: 20/51, Нижній Комарник: –/25, Нижній Миршів: 31/33, Нижній Орлик –34/37, Нижня Писана: 30/30, Нова Полянка: 47/–, Пстрина: 50/77, Рівне: –/24, Розтоки: 26/–, Свидничка: 21/22, Цігла: –/36, Шарбів: 44/71, Юркова Воля: –/41.

У Снинському окрузі – 21 село: Березовець: –/31, Гостовці: 25/32, Грабова Розтока: 24/–, Дуброва: –/31, Збій: –/35, Кальна Розтока: 29/39, Кленова: 38/46, Ковбасів: –/36, Новоселиця: –/40, Осадне: –/42, Паризівці: 50/24, Пихні: 33/–, Прислоп: 24/38, Пчолине: 34/44, Рунина: 93/88, Руська Воля: 50/77, Руський Потік: 30/31, Тополя: 46/36, Убля: 33/35, Улич: 24/34, Чукалівці: –/61.

У Собранецькому окрузі – 1 село: Руський Грабоваць: –/35.

У Старолубовнянському окрузі – 10 сіл: Каміонка: 20/38, Кийов: –/23, Матисова: –/24, Обручне: –/93, Орбянина: 49/50, Руська Воля-над-Попрадом: 32/54, Старина: –/28, Страняни: 27/28, Удол: 38/51, Чирч: 36/44.

У Стropківському окрузі: – 13 сіл: Бистра: 47/53, Брусниця: 32/–, Войтівці: 34/32, Варихівці: 21/35, Владичка: 56/38, Гавай: 37/43, Грибів: –/20, Кожухівці: 30/25, Корункова: –/29, Мала Полянка: 55/55, Микова: 40/41, Потічки: 25/53, Сташківці: 22/25, Якушівці: 24/43.

Із переліку цих населених пунктів, як бачимо, більше половини населення 2001 року записали себе русинами, або українцями лише у 31; найбільше: у Руниці – 93 %, Завадці – 85, Нягіві – 84, Притулянах – 82, Ольшинкові 78 та Ондавці 73 %. У 2011 році сіл з понад 50-відсотковою кількістю русько-українського населення було 42, тобто на 11 більше, ніж у 2001 році. Найбільше: в Обручному – 93%, Завадці – 86, Руниці – 88, Пстрині – 77, Руській Волюві – 77 та Руській Порубі – 71%.

Як і в попередньому переписі (2001), і на цей раз переважна більшість населення записала себе до русинської національності. Кількість людей з українською національністю у переписних листах у 260 досліджуваних селах була мінімальною, найбільше в Орбяні (73 із 811 – 9 % жителів), Ублі (60 із 808 – 7,4 %), Удолі (23 із 406 – 5,6 %) та Хмельовій (21 із 398 – 5,3 %).

Наведена статистика є наочним свідченням поступової асиміляції руси-

нів-українців за останні майже два століття. Хотілося б вірити, що результати перепису з 2011 року є свідченням про зміну довготривалих тенденцій, однак ми в цьому сумніваємось. Виходом із цієї несприятливої ситуації могло б бути перш за все досягнення порозуміння між представниками, які ідентифікують себе або з русинською, або з українською національною групою, адже в самій національній меншині не існувало й не існує об'єктивних протиріч щодо їхньої ідентичності.

Союз русинів-українців Словаччини, Русинська оброда та інші проукраїнські та прорусинські організації (яких уже існує декілька десятків) хочуть переважно одного й того самого – зберегти від асиміляції національну меншину, яка століттями живе на території сучасної Словаччини в гармонійному симбіозі з корінним словацьким населенням.

Що поєднує проукраїнські та прорусинські організації?

1. Обидві сторони вважають Словаччину своєю батьківщиною, не прагнуть автономії та приєднання території, де вони мешкають, до іншої країни.

2. Обидві сторони вважають русинсько-українське питання внутрішнім питанням Словаччини, яке стосується тільки членів тієї чи іншої національної меншини та є проти зловживання ним в політичних та інших цілях. Вони поважають право кожної держави вирішувати національне питання на своїй території і приєднання території, де вони мешкають, до власних законів, не підтримують зусиль деяких екстремістських одиниць та організацій створити із території, на якій проживають русини-українці, самостійну автономію або ж навіть окрему державу – «Русинію» чи «Підкарпатську Русь».

3. Обидві сторони підтримують створення спільних громадських та політичних організацій, які б захищали інтереси русинів-українців Словаччини незалежно від національної, релігійної та політичної належності їх членів.

4. Обидві сторони спираються на традиції предків (релігію східного обряду, мову, пісні, музику, танці, звичаї, образотворче мистецтво, літературу, архітектуру), намагаються ці традиції зберігати, розвивати і пропагувати шляхом видавання книг, наукових праць, через засоби масової інформації, проведенням фестивалів, конференцій, семінарів тощо.

5. Обидві сторони виступають за збереження народної мови (діалектів) в усній та писемній формі.

6. Обидві сторони намагаються зберегти кирилицю як зв'язок зі східнослов'янською культурою, тому що кирилиця постійно була і досі є джерелом збереження народної ідентичності й духовного збагачення русинів-українців.

7. Обидві сторони виступають за збереження церковнослов'янських релігійних обрядів. Виходячи з того, що сьогоденні покоління вже не володіють церковнослов'янською мовою (тому що ніколи її не вивчали), підтримують зусилля перекладу церковнослов'янських релігійних книг та молитов народною мовою.

8. Обидві сторони підтримують створення та розвиток шкіл з вивченням русинської або української мови, які б виховували молодь у національному дусі.

З іншого боку, необхідно зазначити, що в обох групах відсутня цілісна концепція розвитку національної меншини, наприклад, у соціо-економічному напрямі, реальній політичній заангажованості, хоча б на регіональному рівні. Дуже слабкою є робота з молоддю, відсутні інноваційні й сучасні методи роботи, комунікації, фінансування, і водночас відсутня вже згадана безперервність в орієнтації на традиційну (а подеколи вже й застарілу) діяльність, яка спрямована майже виключно на мову, фольклор та літературу.

До певної міри інтересним моментом із цього погляду можна вважати українські молодіжні табори, що їх щоліта організовує подружжя Левко та Олена Довговичі з Кошиць із синами в рекреаційному осередку Злата Ідка.

А що ж розділяє обидві сторони? Як ми вже згадували, представники прорусинської сторони вважають русинів Словаччини самостійним народом, спорідненим з русинами Закарпатської України, румунського Марамороша, сербської Воеводини і лемками в Польщі (але не з колишніми русинами Галичини, Буковини та Східної України), тобто вважають себе четвертим східнослов'янським народом, рівноцінним з російським, українським та білоруським народами. Так звану «українізацію» 50 – 60-х років ХХ ст. вважають «найтемнішою» сторінкою в післявоєнній історії.

РУСИНИ-УКРАЇНЦІ СЛОВАЧЧИНИ У ДЗЕРКАЛІ СТАТИСТИКИ (10)

Представники проукраїнської сторони визнають русинів Словаччини (як і русинів у сусідніх країнах) етнографічною групою українського народу, рівноцінною з етнографічними групами лемків, бойків, гуцулів, буковинців, подолан та ін. Так звану «українізацію», незважаючи на недоліки при її реалізації, вважають світлим моментом.

Ці, на перший погляд, антагоністичні протиріччя можна було б відносно легко вирішити простим компромісом – взаємною толерантністю поглядів іншої сторони.

До взаємної співпраці представників обох сторін закликає і словацький історик Станіслав Конечний, який в одній зі своїх праць зазначив: «Початок нового тисячоліття застав, відверто кажучи, русинів і українців Словаччини в досить складній ситуації та дезінтегрованій формі, але і приніс їм нові виклики. Європейський простір дає більшу можливість етнічній ідентифікації реалізуватися без збільшення взаємних конфліктів та спірних питань. Уже сьогодні зрозуміло, що без взаємного порозуміння, зближення поглядів, певних компромісів, найвірогідніше, природну асиміляцію русинів та українців у Словаччині зупинити неможливо»²⁰.

Згідно із законом, кожен громадянин має право «обрати» ту національність, до якої він себе зараховує, і ніхто не має права нав'язувати йому іншу національність. За переписом населення 2011 року, у Словаччині кожен мав право записатися русином чи українцем, але неможливо було «обрати» відразу дві національності.

Кожен громадянин має знати власну історію, знати, звідки йдуть його корені, якої національності були його батьки та пращури. І цьому повинна була допомогти наша публікація, що містить статистичні дані з 260 русько-українських сіл на сході Словаччини. Вона охоплювала лише компактно проживаюче сільське населення без міського, яке живе розпорошено в чужому середовищі.

Микола МУШИНКА,
Олександр МУШИНКА.

²⁰ Konečný S. Postavenie Rusínov a Ukrajincov na Slovensku v 20. storočí a jeho determinanty // Lemkowie, Bojkowie-Rusini. – Zielona Góra, 2008. – Tom III. – S. 105. (Переклад М. М.).

Регіональна організація СРУСР у Свиднику в часи змін

(Закінчення з 1 стор.)

ня зосередити увагу на підготовку 66 Свята культури русинів-українців Словаччини, тим більше, що вже від листопада 2019 року розпочалась робота над його програмою. Було непросто. Ми дізнались про скасування фестивалю у Виходній. Знову роздуми за і проти. Переважила позиція, коли ми, так би мовити, перемотали історію назад до коріння традицій наших людей, до джерел нашої культури. Адже життя тут завжди

охорони здоров'я, регулювати кількість глядачів, яка разом з виступаючими не мала перевищувати 1 000 осіб. Для цього все дійство, в тому числі і кафе-палатки з харчуванням, перенеслось і відбувалось тільки за брамою на території амфітеатру. Це, в свою чергу, мало свої плюси. Компактно поєдналась сцена і зона відкритого кафе-майданчика, яка була в достатній мірі забезпечена напоями і стравою місцевих рестораторів. Програма Свята була різноманітною, від фольклору до сучасного репового

могили будителя у Свиднику, до пам'ятної дошки в його рідному селі Шариське Чорне. Трасу довжиною 20 км і 400 м здолали учасники від села Шариське Чорне і до скансену СНМ – МУК у Свиднику, де для них приготували гуляш. Терен походу не легкий, потрібна добра фізична здатність. Всупереч цьому, стежки підкорюються і найстаршим учасникам походу – 70 плюс, що заслуговує повагу. В цьому році, 18 вересня 2021 р., відбудеться ювілейний ХХХ туристичний похід «Стежками Олександра Павловича». Постараємось зреалізувати його достойно.

До сих пір ми не змогли провести 47-й регіональний конкурсний огляд народної пісні «Маковицька струна», який в нашому краї надзвичайно улюблений серед співаків різного віку і участь у ньому дуже висока. Основну роботу по його організації і проведенню, це збір і реєстрація учасників, забезпечення призов, виконує Піддукляньський освітній осередок у Свиднику. Шукали, як вийти з цих складнощів і було вирішено провести відбір учасників формою відео. Але реальність показала, що це не є вдалим рішенням ситуації, оскільки учасники старшого віку, які бажать взяти участь в огляді, мають проблеми з достойним записом відео в домашніх умовах. Зрештою, для всіх співаків настала проблема, при таких обмеженнях в комунікації, забезпечити музичний супровід. Питання проведення «Маковицької струни» надалі лишається відкритим.

Яким буде подальше наше культурне життя – залежить від вирішення ситуації, пов'язаної з коронавірусом і нашої снаги зберегти свою історичну пам'ять. Стан, в якому ми зараз знаходимося, триватиме довше,

▲ Фольклорна група «Стропківчани», керівник Анна Кнежова, 2020 р.

було непросто, але від народження і до смерті, в радості і горі людей супроводжувала пісня. І в цей складний час «війни з пандемією» для нас було важливим укріпити дух віри. Не хотілось, щоб музи мовчали...

Передбачати ситуацію було практично неможливо, важко було вибрати і узгодити термін із співорганізаторами Свята. Дальший фактор, котрий впливав на вибір терміну проведення нашого фестивалю – це русинський фестиваль, котрий також проходить у Свиднику. Зродилася думка запланувати проведення на 11 – 12 вересня (п'ятниця – субота) і об'єднати його з Днем народних традицій та змаганням в приготуванні пирогів, котрі щорічно в другу неділю вересня у скансені організує СНМ – Музей української культури у Свиднику. Ця ідея знайшла підтримку у директора музею Ярослава Джоганіка і також у приматорки міста Свидник Марцели Іванчової, Пряшівського самоврядного краю, котрий представляють Піддукляньський освітній осередок у Свиднику в особі директорки Марії Пайзінкової і Піддукляньська бібліотека у Свиднику в особі директора Каміла Беняка, установ – партнерів, важливих довгорічних співорганізаторів Свята культури русинів-українців Словаччини.

У фестивальному п'ятиденні, в СНМ – МУК, звісно, з обмеженою кількістю присутніх глядачів, відбулась важлива імпреза, літературно-музична композиція, присвячена 100-річчю з дня народження представниці сучасного образотворчого мистецтва та сучасної української літератури в Словаччині, письменниці Єви Бісс. Це визначна постать українців Словаччини, яка заслуговує уваги і неможливо було не представити її літературний талант. Ми раді, що нам вдалось це зробити. В програмі виступили: Міріам Божик, Оксана Хавко, Анна Ванько, Галина Галчик, Людмила Ражина, Галина Мивканич з сином Максимом.

Сценарії програм Свята культури готували Анна Кнежова, Марія Пайзінкова і Галина Мивканич. Виходили з тодішніх можливостей наших фольклорних ансамблів, фольклорних груп, народних музик, співаків. Адже пандемічні обмеження впливали на їх репетиції і підготовку. Наші колективи художньої самодіяльності складаються з людей різного віку і відповідна частина фольклористів була в групі ризику. Комунікація з колективами, в тому числі і закордонними, була постійна. Стало очевидним, що не прийдуть для участі у програмі фестивалю колективи з України, Польщі, Сербії. Організатори обдумували і переглядали сам хід проведення 66 Свята культури русинів-українців Словаччини. Потрібно було дотримати всі санітарно-епідеміологічні норми, правила і умови, встановлені державними органами

жанру, розрахована на глядача різного віку і музичного смаку. Поруч з іменитими, поважними ансамблями, виступило багато молодих талановитих співаків, груп. Погода також була сприятлива, що дуже важливо для концертів в амфітеатрі. Осні видалась тепла та пречудова. Організаційна команда фестивалю: Ярослав Крайкович, Людмила Ражина, Анна Кнежова, Марія Пайзінкова, Павло Богдан разом із згаданими співорганізаторами та при допомозі інших небайдужих людей зробили все можливе для того, щоб традиція його проведення не перервалась. В

▲ Під час 66-го Свята в СНМ-МУК була відкрита виставка до 100-ї річниці від дня народження Єви Бісс. З літературно-музичним монтajem з її літературної творчості виступили члени гуртка поезії при Піддукляньській бібліотеці, 2020 р.

сучасності Свято культури русинів-українців Словаччини у Свиднику є найстаршим фестивалем у Словаччині. Здавалось б, поважний вік, але на сьогоднішній фестиваль, як і вся наша культура, скоріше нагадує немовля в столітній колісці, яке потрібно оберігати, рости, старатися поставити на ноги. Плекаємо надію, що 7 – 8 серпня 2021 року відбудеться 67 Свято.

У вересні, рівно тиждень після фестивалю, ситуація дозволила нашій регіональній організації провести ще одну головну акцію – ХХІХ туристичний похід «Стежками Олександра Павловича», який проходить під патронатом приматорки міста Свидник та старости села Шариське Чорне. Співорганізатори: місто Свидник, село Шариське Чорне, СНМ – Музей української культури у Свиднику, Клуб словацьких туристів «Бескид» у Свиднику. Дуже вдячні за підтримку як місту, що надає автобус, так і старості Андрію Буваличу, котрий підтримує грошима, які йдуть на страву і освіження для учасників походу, за вирішення організаційних питань – директору музею Я. Джоганіка. Організація походу – це своєрідний прояв пошани до будителя Олександра Павловича. В цей день біля його пам'ятника перед Будинком культури у Свиднику зібралось 25 учасників. Традиційно поклали квіти до підніжжя пам'ятника і на

за цей час втратимо багато і дещо назавжди. Безумовно, свидницька організація завжди мала і має велику перевагу в тому, що тут існує Музей української культури. Музей з сучасним керівництвом – це основа і запорука того, що в нашому регіоні буде збережена наша назва – Регіональна рада СРУСР і будуть збережені наші основні акції під нашою маркою.

Людмила РАЖИНА,
голова РР СРУСР у Свиднику.

Духовна спорідненість митця з світовим українством

Ім'я українського художника, поета, публіциста, громадського діяча Павла Лопати добре відоме в українському світі. Він генетично пов'язаний з українцями і з світовим українством. Уродженець Пряшівщини, дух українства ввібрав у себе ще в рідних краях, поніс його світами і береже його сьогодні в мультинаціональній Канаді, де знайшов свою нову домівку і де остаточно утвердився в образотворчому мистецтві.

Його постать заслугою привертає увагу дослідників, в тому числі українських мистецтвознавців, які пробують знайти джерела його творчих інспірацій і розгадати те начало, ту генетичну спорідненість художника з духом українства, яке дало йому творчі крила.

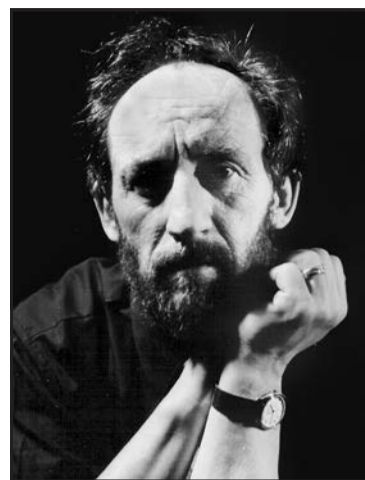
Прикладом інтересу до особливостей творчої манери художника є дослідження Карини Давидової «Сюрреалізм у творчості Павла Лопати: художні особливості», яку вона підготувала для кафебри історії і теорії мистецтва Львівської національної академії мистецтв.

Вона наголошує, що багатогранна творча особистість митця формувалась під впливом української культури, традицій та фольклору на історичній території України, яка була долучена до Чехословаччини (нині Словаччина). А далі додає: «Усупереч обставинам, які змусили митця переїхати до Канади, він все-таки зумів розвинути свою творчість, ставши зреланим митцем та активним громадським діячем у колах української діаспори.

Внаслідок еміграції за океан, життя митця було розділено на «до» і «після».

У Канаді творчість Павла Лопати набуває нових масштабів із чіткими мистецькими пріоритетами. Вплив канадського середовища та поглиблене вивчення світових мистецьких практик знайшло віддзеркалення в його мистецтві, зокрема, у синтезі українських традицій із світовими стилістичними, як для прикладу – сюрреалізм. У кожному жанрі мистець завжди спрямовує свою творчість до історії України, фольклору, релігії. Сьогодні мистецький доробок художника, за його власними підрахунками, складає близько 1 200 малярських творів та понад 450 культурологічних та мистецтвознавчих статей і рецензій. За більше ніж п'ятдесят років творчості продовжує активну виставкову діяльність: 33 персональні виставки та понад 90 групових, про які ми дізнаємось з численних критичних статей канадської, американської, української та словацької періодики. Твори митця зберігаються у приватних і музейних колекціях Канади, Америки, Польщі, Чехії, Словаччини та України.

Від редакції:
Павло Лопата народився 20 березня 1945 року в с. Калинів Межилабірського округу. Мистецьку освіту почав навчанням в відділі живопису в Академії образотворчого мистецтва та дизайну (Vysoká škola výtvarných umení) у Братиславі (1966-1968). У 1969 році емігрував до Канади в місто Торонто.

▲ Павло Лопата.

1972 р. отримав диплом комерційного мистецтва із Джордж Браун Коледжу, а 30 травня 1986 року, отримавши диплом, закінчив студії мистецтва в Онтаріо Коледж оф Арт, Торонто. Від 1991 р. до кінця 1998 р. працював куратором та адміністративним директором в галереї Канадсько-Української Мистецької Фундації, де зорганізував понад 70 об-

▲ Павло Лопата. «Покровителька», 2020, олія, полотно на картоні, 70x45см.

разотворчих виставок багатьох мистців з Канади, Америки й України.

У своїх образотворчих працях добре оволодів рисунком олівцем та техніку яєчної темпері, акриліку й олії. Теми в нього різні: портрети, лемківські церкви, лінеарно-експресіоністичні картини, ікони та твори сюрреалістично-символічні.

Живе і працює у власній майстерні і галереї в містечку Кінгсвіл, Онтаріо, найбільш південному місті в Канаді.

І наостанок: Павло Лопата активно долучається до культурно-національного життя русинів-українців Словаччини, є передплатником газети «Нове життя», регулярно друкує дослідження і науково-популярні статті в літературно-мистецькому і публіцистичному журналі «Дукля», утримує ділові зв'язки з працівниками культури і редакторами української періодичної преси Словаччини. Кілька років тому глядачі Словаччини мали можливість бачити його картини на персональних виставках.

Українець зі Словаччини не перестав бути українцем ні в далекій Канаді. А таким прикладом вірності своєму роду може послужити і для багатьох уродженців нашого краю.

Мирослав ІЛЮК.

Віртуальна виставка ікон Павла Лопати

Будь ласка, 21-го березня о 2 год. п.п. приєднуйтеся до мене у віртуальній подорожі через час, що проходить через тисячоліття до пульсуючого, позолоченого духовного серця Візантії. З цієї особливої нагоди, в складних обставинах, ми будемо використовувати найновіші методи, щоб продемонструвати свою майстерність у іконах. Сподіваюся, Ви зможете дивитись та насолоджуватися візуальним мистецтвом, що представляє кульмінацію років роботи. Вас запрошую переглянути цю виставку, та також переглянути більше моїх творів, будь ласка, відвідайте www.artbylopata.com.

Примітка: Будь ласка, перешліть це запрошення вашій родині та друзям.
Зауважте, що нова електронна адреса: pavlolopata@gmail.com.

Павло Лопата.

ПАВЛО ЛОПАТА

PAVLO LOPATA

ИКОНИ - ВІКНА ДО НЕБА

МИСТЕЦЬКА ВИСТАВКА ИКОН
21 БЕРЕЗНЯ 2021р. - 11 КВІТНЯ 2021р.

Віртуальне відкриття - пряма трансляція:
Неділя, 21 березня 2021, 2:00 год. п.п.
<https://www.facebook.com/watch/ukrainiancanadianartgallery/>

Вступне слово Олег Лесюк - Мистецький огляд Галина Коцик

ART EXHIBITION OF ICONS
MARCH 22, 2021 - APRIL 11, 2021

Virtual opening - live streaming:
Sunday, March 21, 2021 - 2pm
<https://www.facebook.com/watch/ukrainiancanadianartgallery/>

Opening remarks by Oleh Lesiuk - Art review by Halyna Kostyak

Галерея Кумод
1400 Ave. Rd. Suite 1010
Brampton, ON M6H 1K6
www.kumodgallery.com

Галерея Кумод
1400 Ave. Rd. Suite 1010
Brampton, ON M6H 1K6
www.kumodgallery.com

THANK YOU DELTA RINGO & GAMING DOWNSTOWN FOR YOUR UNLIMITED SUPPORT OF LOCAL PROGRAMS AND EVENTS

▲ Шариська галерея у Пряшеві.

Ювілей галереї

Поняття «галерея» має декілька значень. Серед них і довге світле крите приміщення, у якому одну з поздовжніх стін замінюють колони, стовпи чи балюстради, і довгий балкон; видовжений зал із суцільним рядом великих вікон в одній із поздовжніх стін; найвищий ярус зали для глядачів; приміщення для експонування мистецьких творів. Правда,

нас буде цікавити саме останнє значення цього слова.

Культуру у місті Пряшів різною мірою збагачує і Шариська галерея, яка належить до найстаріших регіональних галерей Словаччини. Цього року прашівська Шариська галерея відзначає 65 річницю свого заснування. Насамперед це була Крайова галерея, свою теперішню назву придбала на початку 90-х років. Виставочну діяльність розпочала у 1957 році. Тоді займала приміщення прашівського Євангельського колегіуму.

Якщо пройдемо вулицею Пряшева, то вашій увазі не можуть unikнути будинки з номерами 51 і 53. У них, правда, своя бурхлива історія,

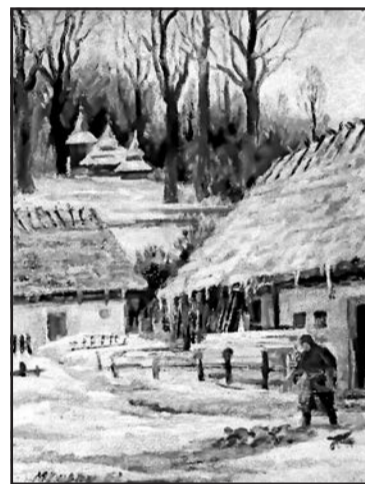

▲ Макс Курт: «Ярмарок у Пряшеві», олія, 40,5x64 см, 1914 р.

але у 70-80 роках ХХ століття пристосовували їх до потреб галереї.

Власним дослідженням і збором галерея будувала і збагачувала свої фонди. Їх можна поділити до таких періодів: ікони 16 – 19 століть, дерев'яна пластика 15 – 19 століть, живопис 18 – 19 століть, колекція творів регіональних митців, яка регулярно поповнюється творами сучасних майстрів образотворчого мистецтва. У цьому зв'язку слід зазначити, що у виставочних просторах Шариської галереї презентували свою творчість і українські художники Східної Словаччини.

До кінця минулого року у фондах Шариської галереї знаходилося 4 415 збірок. Це картини, графіка, рисунок, пластики, декоративне мистецтво та художнє ремесло. За період 1957-2020 років тут відбулись 2092 виставки, які відвідало майже 2 мільйо-

▲ Михайло Дубай: «Крайне Чорне», олія, 24x33 см, 1962 р.

ни 700 тисяч людей. Згадані цифри свідчать про діяльність галереї. Однак за ними треба бачити і художню насолоду, якою збагатились відвідувачі, але і нові імпульси як для відвідувачів, так і для митців.

(ІЯ)

«Попеляста ворона» по-українськи

Ужгородське видавництво «TIMPANI» у своїх видавничих планах вже традиційно не забуває і про художній переклад. У цьому зв'язку орієнтується передусім на словацьку літературу. Тут вийшли твори словацьких літераторів: Юліуса Балца, Станіслава Штепки, Марека Вадаса, Йозефа Банаша, Йозефа Лайкерта, Любоша Юріка. Нещодавно побачила світ повість Рудольфа Яшика «Попеляста ворона» у перекладі Івана Яцканина.

Словацький письменник Рудольф Яшик народився 2 грудня 1919 р. у містечку Турзовка, помер 30 липня 1960 р. у Братиславі. Навчався в гімназіях у Нітрі та Клашторі под Зн'євом. У 1935-1938 рр. був робітником взуттєвої фірми «Батя» у Зліні. З 1940 р. у лавах словацької армії воював на східному фронті (Крим, Кавказ). У 1944 р. включається у визвольний рух проти фашизму. Після війни працює редактором заводських та регіональних газет. З 1956 року – на творчих хлібах.

До перших своїх літературних спроб відносився критично і майже нічого не публікував. За життя вийшли тільки два його романи. Ранні поетичні й прозові твори вийшли у 1966 р. в книзі «Похмурий міст».

У книжковому дебюті «На березі прозорої ріки» (1956) надв'язав на традиції словацької ліризованої прози з виразним соціальним підтекстом та баладичністю. Природа його рідного Кисуцького краю гарна і сувора, тому і має сильний вплив на характері людей. У романі «Майдан святої Альжбети» (1958) зображено долю молодих людей у бурхливий час Другої світової війни, засудивши фашизм та расову дискримінацію. Роман «Мертві не співають» (1961) – це частина Яшиком задуманої трилогії, яку не встиг дописати. Ліричність і баладичність проявились і у посмертно

виданих повістях «Чорні та білі кола» і «Повість про біле каміння». У збірці «Чорні та білі кола» письменник повертається до кисуцької тематики. На передньому плані чарівний світ горян, але водночас виривають і соціальні й людські проблеми. Тут і мрії про щастя, любов, збереження віри у життя.

Твори Рудольфа Яшика було перекладено десятьма мовами. У 1961 році у київському видавництві «Радянський письменник» появилася роман Р. Яшика «Площа святої Альжбети» у перекладі Юрія Авдєєва, але також і під назвою «Майдан святої Альжбети» у 1971 році у видавництві «Дніпро». Роман «Мертві не співають» вийшов 1963 р. у київському Держлітвидавві у перекладі Віль Гримича. У 1972 р. журнал «Всесвіт» опублікував його новелу «Пора мідних облич» (перекл. Д. Андрухів). Літературознавець Галина Сиваченко у 1981 році видала монографію «Рудольф Яшик. Проблематика і поетика прози» (Київ: Наукова думка).

«Попеляста ворона» є прикладом поєднання соціального почуття та ліричного наративу. І у цьому творі читача притягує саме ліро-баладна манера автора. А взагалі, його творчість пройнята вірою у добро людини.

(ЯФ)

ЗУЗАНА ГАНУДЕЛЬ (9.06.1929 – 26.02.2021)

Доцентка, д-р Зузана Ганудель, кандидат наук, народилася 09.06.1929 р. в селі Пихні Снинського округу в селянській родині. Під час першої ЧСР, Словацького штату та зокрема Другої світової війни, але й в перші повоєнні роки зазнала чимало біди, яка панувала тоді у наших селах, але сильна натура, велике бажання і завзяття вирватися із біди і більше знати повели її в Гуменне, де закінчила російську гімназію (1951), потім деякий час працювала редактором «Піонерської газети», але ані це її повністю не задовольняло і поїхала вивчати рідну українську мову в Одесу (Україна), де закінчила Філологічний факультет Університету ім. І. Мечникова (1957) і повернулася до редакції «Піонерської газети» (1958-1960).

Але її весь час тягло до науки, тому переїхала на кафедру української мови і літератури Філософського факультету Університету ім. П. Й. Шафарика (1960-1990), де стала старшим асистентом, потім доцентом (1982) української мови і завідувачем наукового кабінету україністики. На кафедрі розгорнула велику і корисну педагогічну, науково-дослідну і громадську роботу. Після звільнення з роботи на кафедрі (1990), деякий час була на пенсії, але з 1998 року викладала українську мову в Бансько-Бистрицькому Університеті ім. М. Бела (1998-2004).

Написала понад 20 підручників, учбових текстів, скрипт для початкових, середніх шкіл і вищих навчальних закладів з української мови та понад 20 наукових книжок про українські говори. Вона була членом міжнародної комісії з питань вивчення говорів карпатського ареалу, навіть відповідальним редактором одного із томів «Загальнокарпатського діалектологічного атласу». Мало кому було доручено бути редактором і вести такий міжнародний науковий колектив, який склали вчені України, Польщі, Росії, Словаччини, Чехії, Сербії, Хорватії, Словенії, Болгарії, Македонії та Угорщини.

Велику роботу вона виконала у завершенні та виданні «Атласу українських говорів Східної Словаччини» Василя Латти, «Словника української мови» Якова Головацького, «Граматики» Арсенія Коцака та інших робіт. Але чи не найбільшу роботу виконала, коли сама записала і видала чотири томи «Лінгвістичного атласу українських говорів Східної Словаччини» (1981-2010), де нею записані говори майже всіх українських сіл, які ще в 60-70-х роках збереглися в пам'яті наших людей. Гадаємо, якби ніщо інше вона не зробила, заслугове нашу подяку, бо ніхто до неї, ні після неї це не зробив і не зробить, бо їх носії вже померли.

Своїми науковими роботами вона довела, що наші говори (чи їх будемо називати руськими, руснацькими, русинськими або інакше) ніколи не були, ані не будуть окремою самостійною чи четвертою групою слов'янських мов, як це робили і роблять деякі політичні русиністи. Наші говори є складовою частиною української мови.

Чималі заслуги вона має у дослідженні та пропагуванні творчості В. Латти, І. Панькевича, письменників як І. Невицька, Ф. Лазорик та інші, які мають великі заслуги у розвитку української мови на теренах Східної Словаччини.

Наукові роботи З. Ганудель були високо оцінені науковцями – діалектологами на міжнародних конгресах славистів, членами міжнародної комісії з питань вивчення говорів карпатського ареалу, славістами Словаччини, Чехії, України, Росії, Польщі та інших країн.

Крім наукової роботи, З. Ганудель виконувала й велику громадську роботу в Союзі чехословацьких жінок, будучи членом федерального комітету. Ніяка інша жінка чи вже факультету, ба ані з-поміж жінок-українок нашого краю не мала такої посади. Вона має великі заслуги також у залученні наших українських жінок у «Вансову Ломнічку» та пізніше у створенні та організації самостійного огляду – читанні української поезії «Струни серця» ім. Ірини Невицької. Весь час тісно співпрацювала з органами КСУТ, СРУСР, з нашими газетами і журналами.

Відходом у вічність Зузани Ганудель не лише наша мовознавча наука втратила дуже талановитого, працьовитого науковця. Тяжко буде після неї знайти таку ерудовану і працьовиту особистість в галузі мовознавства, якою була Зузана Ганудель.

Ми, колишні учители та студенти, які її знали на кафедрі української мови і літератури Філософського факультету Університету ім. П. Й. Шафарика та на кафедрі слов'янських мов Філологічного факультету Банськобистрицького університету ім. М. Бела, дякуємо Вам, пані Зузано, за все, що Ви нам дали та залишили і виражаємо глибоке співчуття синам, їх дружинам і дітям. Ви назавжди залишитесь у наших серцях.

Вічна Вам пам'ять!

Л. Бабота, С. Макара, М. Роман.

ЄВРОПЕЙСЬКИЙ КОНГРЕС УКРАЇНЦІВ

звернувся листом до президента України Володимира Зеленського

Європейський Конгрес Українців на своєму засіданні 4 березня 2021 року прийняв Звернення до Президента України Володимира Зеленського. У зверненні, між іншим, сказано:

Ми свідомі того, що провести в Україні швидкі зміни системи, при прямій і гібридній агресії Москви, є непростим процесом.

На жаль, в Україні відбуваються реальні засудження громадських активістів, патріотів. Висловлюємо сподівання, що всі справи буде розглянуто об'єктивно та неупереджено.

Потрібен цілковитий мораторій на постійні спроби відновити імперську ідеологію в Україні, на безкарність і свавілля суддівської та правоохоронної системи.

Потрібен мораторій на спробу знову переписати історію України, позбавити українську мову статусу єдиної державної, на припинення переслідування активістів Революції Гідності та ветеранів війни.

Тому, Пане Президенте України, закликаємо Вас розпочати реальні реформи судової і правоохоронної системи.

Віктор РАЙЧИНЕЦЬ,
голова Європейського Конгресу Українців

Ігор Матович особисто вибачився за жарт про Закарпаття

Прем'єр-міністр Словаччини Ігор Матович 4.3.2021 р. особисто вибачився за жарт про Закарпаття в обмін на російську вакцину. Про це Матович написав у твіттері.

«Позиція Словаччини щодо територіальної цілісності України завжди була дуже чіткою. Повага до міжнародного права є обов'язковою. Прошу пробачення перед усіма українцями за мою недоречну реакцію, яка може підірвати їхні справедливі зусилля», – зазначив словацький прем'єр.

«Словаччина – ваш друг», – додав він, позначивши українською у дописі президента України Володимира Зеленського та голову МЗС Дмитра Кулебу.

Раніше за «недоречні заяви» Матовича вибачився міністр закордонних справ Словаччини Іван Корчок.

Голова МЗС Дмитро Кулеба заявив, що вважає висловлювання словацького прем'єра некоректним та недружнім.

«Нехай обмінює на кілька регіонів Словаччини. Шкода, що своїми некоректними висловлюваннями словацький прем'єр псує надзвичайно дружні та щирі відносини між Україною і Словаччиною», – написав Кулеба у Twitter.

Напис у Харкові

У Харкові консульство Словаччини розмалювали після скандалу з «жартом» прем'єр-міністра Словаччини Ігоря Матовича про Закарпаття та російську вакцину.

Напис «Міняємо Словаччину на Крим» з'явився 4 березня на фасаді почесного консульства Словаччини у Харкові.

Правоохоронці наразі не повідомляють про подію.

Першими відреагували блогери і в написі побачили іноземний – західний слід через незграбне написання літери Я. І справді, замість Я на написі ясно видно латинську літеру R.

Нагадаймо, свій слід іноземці залишили і на підпалі Угорського культурного центру в Ужгороді в 2018 році. В результаті Угорщина підняла неймовірний галас і звинуватила Україну в утиску мадярської нацменшини в Закарпатті. Однак виявилося, що у підпалі не винні українці, а громадяни Польщі ультраправого і проросійського спрямування.

Суд у Кракові у березні 2020 року засудив організатора підпалу Міхала П. до трьох років ув'язнення, а виконавців – Томаша Ш. до двох років позбавлення волі, а Адріана М., який пішов на співпрацю з прокуратурою, до двох років обмеження волі з виконанням суспільно корисних робіт по 40 годин на місяць.

-мі-

Які країни світу найбільше люблять українську горілку?

Державна служба статистики України назвала країни, які випивають найбільше української горілки. Загалом, з липня по грудень 2020 року з України за кордон поставили горілки на 20,1 мільйона доларів США.

Найбільше поціновувачів горілки з України в Казахстані. З липня по грудень минулого року до цієї країни поставили української горілки на суму 2,6 мільйона доларів США.

На другому місці Сполучені Штати. Друге півріччя 2020 року завершилося поставкою української горілки на суму 2,2 мільйона доларів. Вірменія посіла третє місце за результатами аналогічного періоду. Її показник – 1,2 мільйона доларів. До Латвії у період з липня по грудень 2020 року експортували горілку на 1 мільйон доларів США.

Зауважимо, що Nemiгоff – експортер №1 з України. Майже кожна друга пляшка – близько 40% продукції, що йде на експорт, – саме бренду Nemiгоff.

До слова, нещодавно Nemiгоff повідомляв, що у Вірменії та Балтійських країнах ексклюзивним дистрибутором горілки Nemiгоff стала компанія Coca-Cola HBC. Генеральний директор Nemiгоff зауважив, що у 2020 році компанія показала ріст на 18% у порівнянні з попереднім роком. Свій внесок у цю цифру зробила також співпраця з Coca-Cola HBC.

Нагадаємо, що Nemiгоff – міжнародний бренд горілки, яка виробляється в Україні уже понад 150 років. Його продукція доступна у понад 80 країнах світу, а сам Nemiгоff входить до трійки світових лідерів серед брендів горілки у каналі безмитної торгівлі. Продукція бренду з України відзначена понад 70 міжнародними нагородами.

УНН, 24 лютого 2021 р.

Сторінки минулого (26)

БАНЯ – ВАЇА (окр. Стропків)

Площа хотара 191 га.

Список населених пунктів Лемківщини ще зачисляє село Баня до лемківських, хоч в ньому вже домінує римо-католицька релігія, а отже в жителів села вже дійшло до зміни первісної руської самосвідомості і самоідентифікації. Декотрі мовні особливості села (ще як складової частини села Бокша) частково розкриті в «Атласі українських говорів Східної Словаччини» (1991) Василя Латти.

Хотарні назви: До паствища, Під лазом, Під Полянв, Убоч, Під Маринов, Лисячі діри, Воля, Блажей, Над

Федір Ковач у культурі, літературі, освіті та й у суспільно-політичному житті русинів-українців Словаччини займає особливе місце. Син селянина із Рокитовця Меджилабірського округу після закінчення Російської гуменської гімназії (1952) подався на навчання до Пряшєва на Педагогічний факультет Сло-

лісом, Палениска, Вер'ядловці, Над Кламарницьов, Осичини, Вишній Круг, Чопків берег, За потоком, Грунок.

Історичні відомості про село дуже скупі, поза увагою воно і в колах сучасних істориків.

Баня знаходиться в Низьких Бескидах на висоті 413 м н. м. Баня стала самостійним селом у 1957 році, а до тих пір була місцевою частиною села Бокша, тепер міської частини Стропкова. В минулому поруч із сільським і лісовим господарством жителі займалися і виробництвом шиндлів. Землю обробляли приватно господарюючі селяни, частина селян працювала в промислових і лісових господарствах у Стропкові, Свіднику і Кошицях. Кількість жителів: 1970 р. – 175, 1980 р. –

він не покидав викладацької праці та науково-дослідної роботи. Він став автором багатьох цікавих, оригінальних і першовідкриваючих питань історії нашої літератури. Можемо назвати лише деякі монографічні праці, як-от: «Життя і творчість Олександра Павловича» (1969), «Деякі проблеми розвитку укра-

Не забуваймо Федора Ковача

(7.03.1931 – 11.07.2009)

вацького університету, де відкрилось вперше в історії Словаччини навчання української мови і літератури у вищій школі. Тут вперше почув мову великого генія Тараса Шевченка, яку йому принесли викладачі Празького Карлового університету д-р І. Нейдко та д-р М. Затоканюк. Але протягом навчання переконався, що українську мову може досконало вивчити лише в Україні і разом з Юрієм Дацком і Михайлом Романом виявив бажання продовжити навчання в Україні. Після успішного закінчення першого курсу в Пряшєві він 1953 року став студентом Філологічного факультету Київського державного університету ім. Т. Г. Шевченка, де здобув знання не лише з української мови і літератури, культури, історії, але й російської, польської, світової літератури. Протягом навчання мав змогу познайомитися не лише з Україною, Києвом, його історією, культурою, життям людей міста, але й інших міст СРСР, як Москва, Ленінград, Львів, Рівне, Новоград-Волинський тощо, пізнати спосіб життя студентів Казахстану, Польщі, Румунії, Кореї, Китаю, з якими йому доводилося жити в одній кімнаті гуртожитку.

Після закінчення університету (1958) він став учителем середньої школи у Стропкові (1958-1960), звідки його дорога повела у Пряшєв, де жив до кінця свого життя, де й похований.

У Пряшєві працював на різних посадах: завідувач відділу художньої літератури СПВ – ВУЛ (1960-63), секретар ЦК КСУТ (1964-68), викладач, пізніше доцент, кандидат філологічних наук і професор Педагогічного факультету (1973-1980), де викладав історію української літератури, головний редактор журналу «Дукля» (1971-1989), голова ЦК КСУТ (1979-1990), депутат Словацької Національної Ради (1981-1990), доцент української літератури кафедри української мови і літератури Філософського факультету Університету ім. П. Й. Шафарика, нині Пряшівського університету (1980-2005), бо кафедра української мови і літератури та взагалі український відділ Педагогічного факультету Університету П. Й. Шафарика були ліквідовані. Студентів на українському відділі було чимало і потреба учителів для шкіл з українською мовою навчання чи вивчення української мови була велика, Але і так тоді вирішувалося національне питання національних меншин, в тому числі й русинів-українців.

Вже сам перелік посад говорить, яке важливе місце він займав у нашому культурно-національному житті, скільки витрачав часу, енергії, завзяття, кожна з них вимагала від Федора, і він з усіма справлявся, як на мене, успішно.

Поряд з названими вище посадами,

інської літератури в Чехословаччині» (1973), «Слово про поезію та поетів» (1978), «Прозові твори Василя Зозуляка» (1979), «Діалоги» (1988). Не можна не згадати його оригінальні дослідження – статті про Тараса Шевченка, Івана Франка, в яких дослідив, як наші письменники і широка громадськість знайомилися і сприймала твори українських геніїв протягом років, або статті типу «Русини та українці» (1968), «Наші національні парадокси» (1991) та інші, в яких знов доводить на історичних і сучасних фактах, хто ми є, звідки прийшли наші предки в Карпати чи під Бескиди і до якого народу належимо тощо. В статтях «Прозові твори Василя Зозуляка» (1979) чи «Іван Мацінський» (1992) подав аналіз їх творчості та вклад кожного з них у нашу літературу. Він часто вперше з наших дослідників вказав чи оцінив їхній вклад у нашу літературу. Його цікавила творчість всіх наших письменників. Свого часу він написав розвідки про творчість Ф. Лазорика, Ф. Іванчова, Ю. Боролича, М. Шмайди, В. Даця, С. Макари, Ст. Гостиняка, М. Дробняка, Й. Збіглія, П. Гули, І. Яцанина та інших. Не дивно, адже він був редактором журналу «Дукля», як ми вже вище писали, і його обов'язком було слідувати за розвитком нашої літератури не лише названих авторів, але й інших поетів і прозаїків. Правда, можемо з деякими його твердженнями сьогодні polemизувати, але в час свого написання чи друкування вони відіграли в цілому позитивну роль. І нам прийшлося з ним polemизувати, коли вийшла книга «Слово про поезію та поетів». Але це нормальне явище в літературному житті кожного народу. Кожен читач по-своєму сприймає та оцінює той або інший твір.

Федір Ковач має значні заслуги у популяризації творів наших авторів серед словацьких читачів. Він написав ряд статей до книжки «Ukrajinská literatúra v ČSSR» (1981), обрав поезію для перекладу наших поетів, які вийшли у перекладі словацькою мовою під назвою «Srdce ako slnce» (1982). Крім того, Ф. Ковач написав понад 100 статей (гасел) про на-

201, 19991 р. – 218, 2001 р. – 202, 2011 р. – 169, 2013 р. – 173, 2019 р. – 187.

Виходячи з перепису населення 2011 р., із загальної кількості 169 жителів 133 слов., 1 рус., 1 чеськ., 34 неврст. національності, 128 р.-кат., 7 гр.-кат., 34 невстан., а ще більш загадкові дані щодо материнської мови: 130 слов., 1 угор., 2 рус., 1 чеськ і аж у 35 жителів материнська мова не встановлена. А це ставить багато питань щодо причин таких результатів перепису населення стосовно національної приналежності і материнської мови.

Над селом височіє улюблена серед туристів однойменна гора Баня (526 м н. м.), з вершини якої розкривається прекрасний краєвид на широку околицю, в тому числі на Вигорлат з Синьським Каменем, Сланське узгір'я, Низькі Бескиди, Черговське узгір'я, Ондавську і Лабірську верховини.

-мі-

ших авторів у різні словацькі словники та енциклопедії.

На мою думку, найважливішу роботу він зробив, написавши кілька сотень гасел-статей та склавши за допомогою дальших авторів чудову книжку – «Кращавчий словник русинів-українців. Пряшівщина» (1999), який містить понад 1600 гасел з історії і культури, матеріальної та духовної русинів-українців Словаччини.

Чимало позитивного він зробив для того, щоб нашу пряшівську українську літературу знали і в Україні. Редакція «Дуклі» нав'язала вузькі контакти з редакцією львівського часопису «Жовтень». Шеф-редактори і редактори обмінялись досвідом, побувавши у редакціях дружніх часописів. Потім «Жовтень» частіше друкував твори наших письменників і літературних критиків, знайомив з творчістю наших письменників з пера власних авторів. Федір Ковач брав активну участь і у видаванні збірників «Відкритий дім», який вийшов в Ужгороді (1981) та «Карпатська замана», який вийшов у Києві (1990). Він був ініціатором та й особисто передав понад 100 книг наших авторів для Інституту літератури ім. Т. Г. Шевченка Академії наук України, щоб її наукові працівники могли досліджувати та писати про її здобутки. Жаль, мушу і на цьому місці написати, що наукові працівники (та не лише вони в минулому та й зараз), хоч пишуть про історію української літератури взагалі, надалі ігнорують, що на сході Словаччини з давніх-давен існувала та й зараз розвивається українська література. Даремно я їм це закидав, не допомагає. Ще інколи напишуть, що в Празі існувала у міжвоєнний період «Празька поетична школа», бо її склали українські поети-емігранти, це згадують або зачитують Є. Маланюка... і все. Сумно мені. Самі себе збудують.

Федір Ковач був й активним перекладачем на українську мову. Переклав українською «Хроніку» П. Ілемницького (вийшла і в Києві), «Оповідання з гір» Л. Ондрейова, «Діти Ченкової» Ф. Краля, п'єсу «Мати» Я. Барча-Івана, «Маріанна Радвак» Я. Козака тощо.

До його активу треба зарахувати і значне число драматизацій за художніми творами письменників України та наших пряшівських, навіть чеських, які йшли на хвилях пряшівського українського радіомовлення (О. Гончар, П. Колесник, В. Шевчук, Я. Козак, І. Прокіпчак та ін.). Він був також упорядником вибраних творів Ф. Іванчова, В. Зозуляка, О. Рудовчак. Всюди, де було треба, доклав свій талант, організаційні здібності. Працював, не шкодуючи сил і здоров'я. Як кажуть, згорів у праці. Такого я знав Федора від 1952 року до останніх днів його життя. В останні роки терпів він різними хворобами і часто лежав у лікарні.

Федір був моїм близьким другом, з яким я жив разом як студент у Пряшєві чи в Києві в одній кімнаті гуртожитку, і майже 10 років працювали на одній кафедрі і ніколи не були у конфлікті.

Вище сказане нас перекоонує, що Федір заслуговує, щоб ми його не забували і нагадували молодій генерації, що тут були люди, які дбали про розвиток культури, освіти і літератури українського населення Словаччини. Бажаю, щоб хтось прийняв од нього естафету і поніс її у майбутнє.

Михайло РОМАН.

Календар

1.4.1966 р. – помер у Празі історик літератури, педагог, фольклорист, дослідник творчості письменників будительської генерації Корнило Заклинський (55). Народився 1.8.1889 р. у Львові.

2.4.1891 р. – народився у Седлиських священник, громадський діяч Антоній Симко (130). Помер 25.7.1958 р. у Пакошті.

2.4.1941 р. – народився словацький прозаїк і публіцист Ладіслав Баллек (80). Помер 15.4.2014 р.

3.4.1876 р. – народився в Зліні чеський підприємець, засновник вуглевої фірми Ваґа Томаш Батя (145). Помер 12.7.1932 р.

4.4.1906 р. – народився в с. Вісло (Угорщина) педагог, церковний діяч Микола Бобак (115). Помер 18.12.1986 р. в Пряшеві.

6.4.1971 р. – помер російсько-американський композитор Ігор Стравинський (50). Народився 17.6.1882 р.

7.4.1926 р. – народився в Чукалівцях Снинського округу колишній актор УНТ в Пряшеві Павло Симко (95). Помер 8.12.1981 р. в Пряшеві.

12.4.1921 р. – народився у Верб'язі на Свалявщині актор, режисер, директор УНТ в Пряшеві Йосиф Фельбаба (100). Помер 12.5.1995 р. в Пряшеві.

16.4.1931 р. – народився у с. Куличів на Волині (Україна) педагог, літературознавець, дослідник української літератури, автор нарисів «Струční nástin dějin ukrajinské literatury» Вацлав Жидлицький (90). Помер 18.8.2002 р. в Празі.

18.4.1936 р. – народився в Општинкові на Меджилабірщині педагог Михайло Білоруський (85). Помер 5.6.1016 р. в Шариському Шавнику Свидницького округу.

20.4.1926 р. – народився у Ваґринці Свидницького округу педагог Юрій Мнягончак (95). Помер 28.7.2012 р. в Пряшеві.

22.4.1911 р. – народився в Упорі (окр. Требішів) церковний діяч, священник в Осадному, Свиднику, Чемерному, Меджилабірцях Андрій Мацко (110). Помер 8.1.1967 р. в Меджилабірцях.

22.4.1926 р. – народився словацький поет Мілан Лайчіак (95). Помер 22.5.1987 р.

23.4.1911 р. – народився український письменник Олександр Гаврилюк (110). Помер 22.6.1941 р.

23.4.1981 р. – помер у Празі дипломат Петро Брудняк (40). Народився 19.8.1925 р. у Нижньому Мирошові Свидницького округу.

24.4.1646 р. – було підписано Ужгородську унію (375). Акт церковного об'єднання з Римом 63 священників Мукачівської православної єпархії на чолі з Василем Тарасовичем, укладений з єгерським римо-католицьким єпископом Ю. Якушичем.

24.4.1846 р. – народився філолог, природознавець, письменник, дослідник фольклору лемків Іван Верхратський (175). Помер 29.11.1919 р.

24.4.1931 р. – народився у Звалі на Снинщині педагог, культурно-освітній діяч Юрій Сенько (90). Помер 28.11.2002 р.

25.4.1886 р. – вийшов в Ужгороді останній номер церковної, економічної та літературної газети «Карпат» (135). Перший номер газети вийшов 12.7.1873 р. «Карпат» – єдина закарпатсько-українська газета, що виходила на території Угорщини.

26.4.1881 р. – народився у с. Воютичі в Галичині учасник боротьби за незалежну Україну, педагог, директор Пряшівської півцеучительської семінарії (1929 – 1931), культурно-освітній діяч Маріан Маційович (140). Помер 14.11.1931 р. в Празі.

28.4.1941 р. – народився у Хмельовій Бардіївського округу автор книжок «Люди з-під Мінчолу», «Оптанті», колишній працівник ЦК КСУТ Степан Крушко (80).

ТЕХНІКИ ОЗДОБЛЮВАННЯ ПИСАНОК (Традиція і сучасність)

Писанкарство – найтипівіше, найоригінальніше явище – одне з найцікавіших і найкращих, найбільш поширених, найбільш масовий вид народно-орнаментального мистецтва русинів-українців Словаччини. Це невід'ємна складова частина народної культури нашого населення. Вона залишилася живою до сьогоднішніх днів. В залежності від місцевих традицій забарвлені яйця мають різні локальні назви: крашанка, фарбанка, крашане яйце, фарблене яйце, мальоване яйце, мальованка, писанка. Крашанка – яйце без розпису, пофарбоване в один колір натуральними рослинними фарбами, найчастіше в наварі лушпиння цибулі й належить до найдавнішого типу яйця, якими й сьогодні прикрашають великодні кошики – техніка простого фарбування. Їх вживають до їжі, в недавньому минулому їх використовували у великодніх іграх та забавах. Писанка – яйце з нанесеним на ній символічними знаками і зафарблене в більше кольорів. Наймагічнішою вважали писанку, що мала 3-4 кольори, які у писанковому мистецтві переходять у символи.

Яйце стало символом життя на землі. Писанка була невід'ємним атрибутом предковичного сонця, весняного відродження природи. Яйцю приписувалася магічна властивість впливати на

родючість рослин, народження дітей, приплід худоби, лікувальні властивості. Яйце в минулому вважали великим оберегом при запобіганні стихійному лиху, було оберегом від пожежі, громобиття, неврожаю та іншого лиха.

Колись в наших селах був найпоширеніший спосіб фарбування натурально-листоково писанковою технікою. Ця декоративна форма оздоблення полягає в тому, що на вільному розміщенні рослинних листків яйце обкладають маленькими листочками різних рослин, приліплюють їх слиною до шкаралупи яйця, обвивають яйце тонким силовим шматочком, на кінці зав'язують ниткою, аби листки не посувалися і опускали, наприклад, в навар лушпиння цибулі, варили 5-6 хвилин. На яйці, таким чином, отримували делікатний негативний узор з відбитком листків.

Розпис писанок Північно-Східної Словаччини, де проживає наше населення, за технікою виконання писанки можна поділити на три види: 1) розпис восковою технікою, 2) розпис невосковою технікою, 3) розпис комбінованою технікою.

Воскова техніка оздоблення яєць на Східній Словаччині досягла найбільшого поширення і вважається найстарішою і найбільш традиційною, має свої типові властивості, які дозволяють

▲ Писанки.

досягти величезну різноманітність розпису яйця. Найбільш розповсюдженою є традиційна воскова техніка, яка поєднує дві воскові техніки: фарбування та пластичний багатокольоровий орнамент на натуральній білій поверхні яйця в один колір й полягає в майстерному нанесенні розтопленого воску на яйце за допомогою спеціального писальця. Спочатку наносять деталі орнаменту, що мають бути білими. Після цього яйце забарвлюють фарбою світлого відтінку – жовтою, бо її легко покриває кожна інша фарба, на тлі якої пишуть воском певні елементи задуманого розпису, опускають у більш яскраву фарбу до розчину якоїсь іншої, наприклад, червоної, весь час збільшуючи інтенсивність фарби.

Йосиф ВАРХОЛ.
(Далі буде)

Гумор

- Андрію, што повіш, я ем про тебе идеальна жена?..
- Ні, идеальну жену перевершуеш о 40 кілограмів.

* * *
- Знаєш, Марьо, же тота Ганя мусить быти свята жена...
- Як то думаєш?
- Она зо свого мужа великомученика зробила.

* * *
- Слухай, стара, кедь будеш другий раз циганити, тівко маш років, та не забудь, же меджі нашов найстаршов дівков а тобов мать быти холем дев'ятьмісячний розділ.

* * *
- Юрку, твій няньо дуже симпатичный, все ся усмівать.
- Він ся не усмівать, лем му зробили о дві числа більшу протезу.

* * *
- Была ем шалена, же ем ся за тебе выдала.
- Видиш, стара, шаленый мать фурт щастья.

* * *
- Петрику, чом ліпиш до учнівської книжкы няньовы фотографії?
- Бо пані учителька повідала, жебы хотіла видіти того дурака, што мі помагать робити домашні завдання.

* * *
- Вуйку, вы дооправды не жена-тый?
- Правда, Петрику, правда.
- А хто вам розказує?

Народ скаже – як зав'яже

Слабый, як чай.
Слабый, як муха (або: муха ввосени).
Ты ші рідкий в крижох.
Ты ші слабый в піпереку.
Дома каждый смільий.

Ми прочитали...

Slovensko by mohlo dovážať vodík plynovodom zo susednej Ukrajiny

Eustream vyčlenil odborníkov, ktorí doteraz pracovali na plynovodnom prepojení Slovenska s Poľskom a Maďarskom, na štúdium možnosti plynárenstva v kontexte nových vodíkových stratégií.

Prepravná plynárenská spoločnosť Eustream sa pripravuje na vyššie využitie vodíka v EÚ. V najbližších rokoch chce firma overiť možnosti prepravy čistého vodíka alebo jeho zmesi so zemným plynom v plynovodnom potrubí.

Vnímame vodíkové stratégie ako novú možnosť, kde sa plynárenstvo môže uplatniť, uviedol v podcaste Otvorene o plyne Slovenského plynárenského a naftového zväzu generálny riaditeľ Eustreamu Rastislav Nukovič. Jedna zo stratégií Európskej únie ráta s výrobou zeleného vodíka pre EÚ aj na území Ukrajiny.

Zelený vodík

Nukovič pripomenul, že EÚ v jednej zo stratégií ráta s výrobou zeleného vodíka v energetickom objeme okolo 40 gigawatthodín (Gwh) na území Únie, ale aj s výrobou rovnakého množstva v severnej Afrike či na Ukrajine. Práve preprava vodíka z Ukrajiny na Slovensko alebo cez Slovensko do západnej Európy by mohla byť pre plynárov príležitosťou do budúcnosti.

Projekt je dlhodobý a je rozdelený na časti preprava, distribúcia a skladovanie. V prvej fáze by mal Eustream skúšať materiály, v druhej by mal vytvoriť skúšobný testovací areál, v ktorom by mali prakticky preskúmať vplyv vodíka na armatúry, potrubia, tesnenia a ďalšie komponenty.

Podobné zámery má aj SPP-distribúcia, tá však musí skúšať rozdielne materiály, pretože napríklad obhospodaruje oveľa viac plastových potrubí. Dôležitá je podľa Nukoviča tiež otázka, ako a či bude možné skladovať vodík v súčasných podzemných zásobníkoch.

Aktuality, 25.2.2021

KLAVÍR
Mgr. art. KATARÍNA
TROFIMOVIC
ФОРТЕПИАНО
Мгр. арт. КАТЕРИНА
ТРОФИМОВИЧ

SPEV
Mgr. MAREK
MOCHNÁČ
спів:
Мгр. МАРКО
МОХНАЧ

ONLINE NA
YouTube
28. MARCA 2021
O 17:00 HOD.
28-ГО БЕРЕЗНЯ 2021
O 17:00 ГОД.

Čarovná pieseň
UKRAJINSKÉ LUDOVÉ A AUTORSKÉ PIESNE

ЧАРІВНА ПІСНЯ
УКРАЇНСЬКІ НАРОДНІ ТА АВТОРСЬКІ ПІСНІ

KONCERTOM SPREVÁDZKA
PaedDr. Mgr. art. MICHAEL ADAMENKO
KONCERTOM SUTROVODZUJE
Dr Mgr. art. MIKHAYLO ADAMENKO

KULT MINOR REALIZOVANÉ S FINANČNOU PODPOROU FONDU NA PODPORU KULTÚRY NÁRODNOSTNÝCH MENŠIN.

NOVE ŽYTŤA

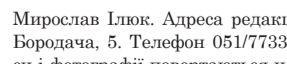

KULT
MINOR

zahraničia prijíma: SLOVART G.T.G., spol. s r.o., Krupinská 4, P. O. Box 152, 852 99 Bratislava, e-mail: zahranična.tlač@slposta.sk. Objednávky do zahraničia vybavuje: Slovenská pošta, a.s., Stredisko predplatného tlaču, Uzbecká 4, P. O. Box 164, 820 14 Bratislava 214, e-mail: zahranična.tlač@slposta.sk. Objednávky na predplatné do s.r.o., Prešov, Tlačí Grafotlač, Prešov. Ev. číslo EV 3301/09. Realizované s finančnou podporou Fondu na podporu kultúry národnostných menšín.

Vydáva Zväz Rusínov-Ukrajincov SR, IČO 00 177 725. Ročník 71. Šéfredaktor Miroslav Iljuk. Adresa redakcie: Janka Borodáča 5, 081 08 Prešov. Tel. 051/7733 707, e-mail: novezytta@nexttra.sk. Náklad: 500 ks. Ročné predplatné 10,40 € Štvrťročné predplatné 2,60 € Objednávky na predplatné prijíma každá pošta a doručovateľ Slovenskej pošty, alebo e-mail: predplatne@slposta.sk. Objednávky do zahraničia vybavuje: Slovenská pošta, a.s., Stredisko predplatného tlaču, Uzbecká 4, P. O. Box 164, 820 14 Bratislava 214, e-mail: zahranična.tlač@slposta.sk. Objednávky na predplatné do zahraničia prijíma: SLOVART G.T.G., spol. s r.o., Krupinská 4, P. O. Box 152, 852 99 Bratislava, e-mail: info@slvart-gtg.sk. Počítačová sada B NITECH s.r.o., Prešov, Tlačí Grafotlač, Prešov. Ev. číslo EV 3301/09. Realizované s finančnou podporou Fondu na podporu kultúry národnostných menšín.

НОВЕ ЖИТТЯ

Видеа Союз русинів-українців СР.
Рік видання 71. Головний редактор
Міроslав Ілюк. Адреса редакції та адміністрації: 081 08 Пряшів, Янка
Бородача, 5. Телефон 051/7733 707, e-mail: novezytta@nexttra.sk. Рукопи
си і фотографії повертаються на прохання автора. Редакція залишає за собою
право скорочувати статті. Статті, підписані авторами, висловлюють
їх власні погляди і не обов'язково збігаються з поглядами редакції.

Видеа Союз русинів-українців СР.

Рік видання 71. Головний редактор
Міроslав Ілюк. Адреса редакції та адміністрації: 081 08 Пряшів, Янка
Бородача, 5. Телефон 051/7733 707, e-mail: novezytta@nexttra.sk. Рукопи
си і фотографії повертаються на прохання автора. Редакція залишає за собою
право скорочувати статті. Статті, підписані авторами, висловлюють
їх власні погляди і не обов'язково збігаються з поглядами редакції.